

1. USTAVNO PRAVO (POJEM, VSEBINA, NARAVA)

USTAVNO PRAVO je pozitivno pravni predmet. Ustavno pravo je večpomenski pojem, predvsem je temeljna pravna panoga, je pa tudi ena izmed družboslovnih znanosti in eden izmed študijskih predmetov na pravni fakulteti in na družboslovnih visokih šolah. Ustavno pravo je temeljna pravna panoga, predvsem po ustavi kot najvišjim in temeljnem pravnem aktu, ki je poglobitveni vir ustavnega prava. Zajema, posreduje in uravnava ustavno ureditev. Temeljna pravna panoga je v razmerju do drugih pravnih panog (socialno, delovno, ekološko, mednarodno pravo...). Ustava je najvišji temeljni pravni akt, ker določa druge pravne panoge, ker izhajajo iz ustave. Druge panoge so urejene na podlagi ustave z ustreznim zakonom (kazensko pravo - po kazenskem zakonu in zakonu o kazenskem postopku). Druge pravne panoge so utemeljene z zakoni.

Po vsebini sodi v ustavno pravo:

1. prikaz temeljnih pravnih pojmov in institutov
2. prikaz ustavne ureditve pravic in svoboščin človeka in državljana
3. prikaz državne ureditve

Zaradi vse večje odprtosti sodobnih družb in različnih oblik združevanja sodobnih držav, pa v okviru ustavnega prava obravnavamo tudi najznačilnejše in najpomembnejše tuje ustave in ustavne ureditve.

V okviru ustavnega prava spoznavamo tudi tisto pravno ureditev, ki je urejena z zakoni, kateri imajo nižjo pravno veljavo kot ustava in ki so po vsebini povezani z ustavno ureditvijo. Zato v ustavno pravo sodi tudi predstavitev najpomembnejših sistemskih zakonov zlasti:

1. volilni zakon
2. zakon o vladi
3. zakon o državni upravi
4. zakon o sodiščih
5. zakon o lokalni samoupravi

2. USTAVA

je najvišji in temeljni pravni akt. Je poglobitveni del ustavnega prava. Poznamo različne pravne akte:

1. splošni pravni akti:

1. ustava, zakoni in uredbe (na ravni države)
2. statuti, odloki in pravilniki (na ravni lokalne skupnosti)

2. posamični ali individualni pravni akt:

1. odločbe (z njimi odločajo upravni organi)
2. sodbe (z njimi odločajo sodišča)

To kar je ustava za državo je statut za občino in kar je zakon za državo je uredba za občino. Pravni akt se nanaša na pravne subjekte. Pravni subjekt zajema:

1. fizične osebe
2. pravne osebe (država, organizacija, družbe, stranke...)

Ustava je najvišji pravni akt predvsem po postopku po katerem je sprejeta. Ustavo sprejemamo po ustavodajnem (ustavno-revizijem) postopku. Bistvena razlika med tem in drugimi pravnimi postopki

je v tem, da je ta postopek najzahtevnejši (najdaljši, najbolj zapleten). Zahtevnost tega postopka se kaže v več elementih, odraža se v večini s katero ustrezen organ sprejema ustavo. Ustavo sprejema ustavodajalec z 2/3 večino glasov vseh svojih članov. Ustavo sprejema praviloma najvišji državni organ, to je običajno parlament. Ponekod pa ta organ imenujejo drugače:

1. kongres v ZDA
2. skupščina v Jugoslaviji
3. državni zbor v Sloveniji
4. sabor na Hrvaškem
5. sobranje v Makedoniji

Parlament sprejme ustavo z 2/3 večino vseh poslancev. Med drugimi organi, ki sprejemajo ustavo je ustavodajna skupščina ali konstituanta. To je telo neposredno izvoljeno od državljanov s funkcijo sprejema ustave. Prva slovenska ustava je bila sprejeta leta 1947 (republiška stava). Sprejela jo je ustavodajna skupščina Ljudske Republike Slovenije. Sedanjo ustavo je sprejela skupščina Republike Slovenije.

Zahtevnost ustavodajnega postopka je razvidna tudi iz ustavodajnega ali ustavno-revizijskega referendum. Če zahteva 1/3 poslancev mora biti razpisan referendum. Sprememba ustave je možna z ustavnim zakonom kateri se sprejme z 2/3 večino. Pri nas je bil tako spremenjen 68. člen ustave.

Ustava kot temeljni pravni akt

je po svoji vsebini in naravi, ki jo ima v razmerju do drugih pravnih aktov (do zakonov). Zakoni lahko urejajo le tista področja, katera izhajajo iz ustave oziroma katera ustava predvidi za takšno zakonsko urejanje.

Ustava kot najsplošnejši pravni akt

je zato ker ureja največje število družbenih razmerij.

Ustavna ureditev je ureditev določena z ustavo.

Ustavo lahko spreminjamo z ustavnim zakonom, dopolnjujemo pa jo z ustavnimi amandmaji.

Amandma je sprememba ali razveljavitev spremenjenega pravnega akta, pomeni poseg v ustavo. V Sloveniji, kot kaže, pa bomo uporabljali za spreminjanje in dopolnjevanje **ustavni zakon**.

3. IZBOR IN RAZVOJ USTAVNEGA PRAVA

3.1. Začetki ustavnega prava

Začetki ustavnega prava segajo v sprejem prvih političnih in pravnih listin v srednjem veku, zlasti v Angliji poznejši Veliki Britaniji. Najstarejša med njimi je velika listina svoboščin iz leta 1215. Ta je pomembna po tem, da je bila z njo omejena monarhova oblast predvsem po visokem plemstvu. Med poznejšimi tovrstnimi listinami so pomembne še:

1. listine iz 17. stoletja:

- listina znana kot zakon o osebnih svoboščinah iz leta 1679. Z njo so bile določene predvsem omejitve državnih organov (zlasti sodišč), pri posegih v življenje in osebno svobodo vseh ljudi ne glede na njihov stan.
- zakon o pravicah iz leta 1689, ki je pomemben predvsem za razmejitev oblasti med monarhom in parlamentom. Po tem zakonu monarh ni imel več pravice zadržati po parlamentu sprejetega zakona, vlada pa je bila dejansko odgovorna parlamentu in ne več monarhu. Na podlagi tega zakona se je pozneje razvil parlamentarni sistem. Najprej v Angliji. Danes je parlamentarni sistem najbolj razširjen sistem državne oblasti v svetu.

2. za nastanek ustavnega prava je bila pomembna 2. polovica 18. stoletja. Takrat so bile sprejete prve pisane ustave, najprej v novoustanovljenih državah v severni Ameriki, ki so se osamosvojile izpod britanskega kolonializma in to predvsem v drugi polovici 18. let (1776,1780). Med njimi je za razvoj ustavnega prava še posebej pomembna Virginijška ustava iz leta 1776. Ta ustava je značilna predvsem po tem, ker je bila zasnovana na naravnem pravu po katerem so pravice in svoboščine človeka prirojene in mu pripadajo pri rojstvu in so s tem neodtujljive in nedotakljive. Ustava jih samo razglasi in zavaruje. Druga značilnost te ustave je politično in pravno načelo po katerem je ljudstvu nosilec oblasti in ne monarh.

3. med poznejšimi ustavami sprejetimi ob koncu 18. stoletja sta pomembni :

- Ameriška ustava iz leta 1787,katera je še veljavna ustava teh držav in je najstarejša pisana ustava na svetu, pozneje je bila dopolnjena in razčlenjena z ustavnimi amandmaji (26). Ameriška ustava je bila (je) zasnovana na naravnem pravu po vzoru na Virginijško ustavo, po kateri je ljudstvo nosilec oblasti, z njo pa je bila prvič neka država urejena kot federacija. Po obliki državne oblasti je ta ustava uvedla predsedniški sistem s kongresom kot nosilcem zakonodajne oblasti in predsednikom kot nosilcem izvršne oblasti. Posebnost te ustave je, da ne ureja pravic in svoboščin človeka in državljana, predvsem zato ne , ker so bile te urejene z ustavami držav – članicami federacije, deloma pa tudi zato, ker so njeni pripravljavci skušali z njo predvsem omejiti delovanje državne oblasti v razmerju do ljudi in državljanov. Toda že 2. leti po sprejemu te ustave (1789) so sprejeli prvih deset amandmajev k tej ustavi s katerimi so uredili pravice in svoboščine človeka in državljana. Amandmaji so začeli veljati dve leti pozneje (1791), potem ko so bili potrjeni po vseh državah – članicah federacije.
- Prva Francoska ustava iz leta 1791, katera je bila prva ustava v celinski Evropi (francoska revolucija).

3.2. Sprejemanje pisanih ustav

Pisana ustava je najvišji in temeljni pravni akt, sprejet po posebnem pravnem postopku ,ki po vsebini celovito določa predvsem pravice in svoboščine človeka in državljana ter državno ureditev in ki je poimenovan ustava. Velika Britanija nima pisane ustave, v celinski Evropi pa poznajo v vseh državah samo pisane ustave.

1. prva ustava v celinski Evropi je bila sprejeta neposredno po francoski revoluciji leta 1791 v Franciji. Utemeljena je bila na sloviti deklaraciji o pravicah človeka in državljana sprejeti v letu 1789. Na

podlagi te deklaracije so bile sprejete tudi druge ustave. Ta deklaracije ima po opredelitvi pravic in svoboščin občo in trajno vrednost. Tudi številne listine sedaj (listina OZN) se opirajo nanjo (prirojenost človekovih pravic in svoboščin, neodtujljivost in nedotakljivost le teh, pravica do osebne svobode, do življenja, do zasebne lastnine...). Ker je bil tedanji porevolucijski čas zelo negotov in nestabilen, pas je bila že dve leti kasneje (1793) sprejeta druga in leta 1795 celo tretja francoska ustava.

2. v 19. stoletju so bile sprejete tudi ustave drugih držav (1860 Avstro-ogrška)
3. za prikaz ustavnega prava so pomembne ustave sprejete po 1. svetovni vojni, in sicer predvsem naslednji dve:

- 3.1. Sovjetska ustava (Ruska) iz leta 1918 je bila zasnovana na podlagi Marksističnega pojmovanja oblasti kot dela. Po tej ustavi je bil delavski razred nosilec oblasti za razliko od dosedanjih ustav, po katerih je bilo ljudstvo nosilec oblasti. V skladu s tem načelom je tudi omejila volilno pravico, katero je odvzela predvsem premožnejšim kmetom, nekdanjim uradnikom, duhovnikom, oficirjem... Oblast so delovni ljudje izvajali preko sovjetov (svetov kot predstavniških organov). Ustava je razglašala kot nosilca oblasti narod dejansko pa je to bila komunistična partija. Delovni ljudje so bili le formalno nosilci oblasti.

- 3.2. Za razvoj ustavnega prava pa je bila med tedanjimi ustavami daleč najpomembnejša nemška ustava iz leta 1919, znana tudi kot Weimarska ustava. Poglavitne značilnosti te ustave so:

- 3.2.1. visok standard pravic in svoboščin človeka in državljana

- 3.2.2. ljudstvo je nosilec oblasti

- 3.2.3. opredelitev Nemčije kot parlamentarne republike

- 3.2.4. uvedba prvih gospodarskih in socialnih pravic z neko ustavo (pravica do soodločanja, do dela, do socialne pomoči, do razlastitve, do osnovnega šolanja...)

4. V Sovjetski zvezi so po združitvi držav v SZ leta 1922, leta 1924 sprejeli prvo ustavo Sovjetske zveze. Leta 1936 so sprejeli drugo ustavo imenovano tudi Stalinska ustava.

- 4.1. Ta je formalno priznala klasične pravice človeka in državljana, hkrati pa je kot prva ustava na svetu vključila v politični sistem komunistično partijo kot edino politično organizacijo in s tem hkrati omejila in preprečila uveljavitev sicer z ustavo priznanih pravic in svoboščin.

- 4.2. Druga značilnost je poddržavljanje celotnega javnega življenja (državna in zadružna lastnina).

- 4.3. Po tej ustavi je bila SZ federacija, dejansko pa je bila centralistična država

5. Po 2. svetovni vojni je bilo sprejeto več ustav:

- 5.1. leta 1946 francoska ustava

- 5.2. leta 1947 italijanska

- 5.3. leta 1949 nemška

Francoska, nemška in italijanska so zagotovile visoko stopnjo pravic in svoboščin človeka in državljana utemeljenih na naravnem pravu, uvedle so parlamentarni sistem temelječ na načinu delitve oblasti in opredelile ljudstvo kot nosilca oblasti, s tem da so predvidele neposredno izvrševanje oblasti (referendumi) in posredno (volitve) prek parlamenta.

6. Leta 1958 so v Franciji sprejeli novo ustavo (De Gaullova ustava). Ta ustava je ukinila parlament in uvedla polpredsedniški sistem.
7. leta 1946 v Jugoslaviji sprejeta ustava. Sprejela jo je ustavodajna skupščina. To je bila prva zvezna ustava. Po vsebini je bila ta ustava zasnovana in urejena po zgledu na SZ ustavo iz leta 1936 in to:
 - 7.1. po ureditvi pravic in svoboščin
 - 7.2. po izraziti etatizaciji (podržavljanju)
 - 7.3. po federativni obliki Jugoslavije
 - 7.4. po razkoraku med ustavo in prakso. Čeprav ta ustava ni omenjala KP, je imela dejansko ta stranka popolno politično in vsakršno oblast.
8. Leto dni zatem 1947 je bila sprejeta prva slovenska ustava v ustavodajni skupščini. To je bila republiška ustava. Po vsebini je prevzela ustrezne določbe zvezne ustave:
 - 8.1. pravice in svoboščine
 - 8.2. državna ureditev
 - 8.3. skupščinski sistem

Kljub temu je bil sprejem te ustave za oblikovanje poznejše državotvorne (ustavne) zavesti (samozavesti), v procesu oblikovanja Slovenije kot neodvisne in samostojne države zelo pomemben. Prvič v zgodovini je Slovenija imela vse temeljne attribute (lastnosti) države:

- Ustavo
- Državne organe (skupščino, predsedstvo skupščine, vlado)

4. SPLOŠNA OPREDELITEV USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE

Običajna pravno-tehnična vsebina ustave

Vsaka ustava je splošni normativni pravni akt. V tem pomenu je sestavljena iz ustreznega števila pravnih pravil ali pravnih norm oblikovanih v členih. Kot vsak splošni pravni akt vsebuje ustava člene, katerih vsebina so pravne norme.

Številne ustave poleg normativnega dela vsebujejo še uvodni del ali preambulo. Torej so sestavljene iz uvodnega dela in iz normativnega dela. Takšna je tudi slovenska ustava.

4.1. RAZLIKE MED UVODNIM IN NORMATIVNIM DELOM

1. uvodni del je tisti del ustave, v katerem so določena njena izhodišča in njeni cilji in ni pisan v obliki členov. Pisan je v sociološko – političnem in publicističnem jeziku. Vsebuje ustrezna pravna načela, kot izhodišča in cilje. V uvodnem delu se izraža idejno – politična narava ustave.
2. normativni del je izražen v členih. Sestavljen je iz desetih poglavij, katera so sestavljena iz podpoglavij. Večina členov je naslovljenih. Najpomembnejša poglavja so:
 - 1.poglavje – splošne določbe

2.poglavje – človekove pravice in temeljne svoboščine

4. poglavje – državna ureditev

1. UVODNI DEL ALI PREAMBULA

Izhodišča naše ustave in s tem tudi njeni cilji izraženi v uvodnem delu so:

- 1.1. **temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti RS.** Sprejeta je bila na podlagi plebiscitne odločitve o vzpostavitvi Slovenije kot samostojne in neodvisne države (23.12.1990). Plebiscit je oblika neposrednega odločanja državljanov. Skupščina RS je tri dni kasneje (26.12.1990) razglasila izid plebiscita in sprejela sklep, da bo v šestih mesecih, po tem dnevu, sprejela poseben ustavni akt o vzpostavitvi Slovenije kot samostojne in neodvisne države. Skupščina je 25.06.1991 sprejela temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije. S to listino je bila Slovenija vzpostavljena kot samostojna in neodvisna država. Vse dosedanje ustave so bile republiške ustave, sedanja je ustava Republike Slovenije. Po zakonu o državnih praznikih praznujemo: 23.12.1990 – dan samostojnosti in neodvisnosti Slovenije, 25.06.1991 – dan državnosti. Sedanja ustava je bila sprejeta 23.12.1991. Sprejela jo je skupščina RS kot njen najvišji organ. Sedaj je to državni zbor.
- 1.2. **temeljne človekove pravice in svoboščine.** To je najpomembnejše izhodišče ustave in njen najpomembnejši cilj. Naša ustava je zasnovana, sestavljena in urejena na podlagi temeljnih človekovih pravic in svoboščin.
- 1.3. **temeljna in trajna pravica slovenskega naroda do samoodločbe.** Začetki pravice naroda do samoodločbe segajo v čas osamosvajanja severno- ameriških držav v 18. stoletju (1776-1780). 19. stoletje velja za stoletje pomladi narodov. Takrat so bili sprejeti narodni programi (leta 1848 – program Zedinjena Slovenija). V mednarodno – pravnem pomenu je bila pravica naroda do samoodločbe priznana šele po 2. svetovni vojni z ustanovno listino OZN (leta 1945). Pravico naroda do samoodločbe je priznala tudi Helsniška listina (1975), ki so jo podpisale vse evropske države razen Albanije. Pravica naroda do samoodločbe je njegova temeljna in trajna pravica.
- 1.4. **Večstoletni boj slovenskega naroda za svojo samobitnost in državnost** je bil sicer dolgotrajen in protisloven, z vzponi in padci. Obdobja boja so bila:
 1. Sprejem prvega narodnega programa – programa Zedinjene Slovenije (1848).
 2. Taborsko gibanje v 70. letih prejšnjega stoletja, v okviru katerega so se naši predniki upirali germanizaciji (Koroška, Štajerska) in italizaciji (Primorska). Upirali so se z zahtevo po uporabi slovenščine v šolah in državnih organih (sodišča, upravni organi...). Ti tabori so bili izrazito množični po udeležbi.
 3. V začetku 20. stoletja je bilo pomembno majniško gibanje ob koncu 1. svetovne vojne. Poimenovano je bilo po deklaraciji predloženi v maju (majniku) leta 1917 avstrijskemu parlamentu na Dunaju, s katero so slovenski poslanci zahtevali preureditev tedanje Avstro – Ogrske , da bi poleg dveh državnih enot (Avstrije in Ogrske) ustanovili še tretjo, na katerem območju so živeli Slovenci, Hrvatje in Srbi.

4. Partizanska antifašistična vstaja v letih 1941 – 1945. Naša javnost je različnih mnenj o tem času. To je bil čas ljudske revolucije, državljanske vojne in sodelovanja z okupatorjevo oblastjo.
5. Zadnja faza je proces osamosvajanja Slovenije v 90. letih. Značilen je odpor zoper podreditev Slovenije v različnih oblikah znotraj Jugoslavije in je uresničen z junijsko – julijsko vojno v procesu vzpostavljanja Slovenije kot samostojne in neodvisne države.

2. REPUBLIKA SLOVENIJA PO SPLOŠNIH USTAVNIH DOLOČBAH NORMATIVNA UREDITEV USTAVE

Splošne ustavne določbe so tiste, ki urejajo Rs kot celoto. Ustavne določbe v drugih poglavjih pa urejajo posamezna področja in posebne funkcije države in njenih organov ter drugih subjektov, zlasti ljudi in državljanov na teh področjih.

1. odstavek se začneja s členom:

Slovenija je demokratična republika Države delimo po različnih kriterijih, med drugimi po obliki vladavine. Temeljni obliki vladavine sta republika in monarhija.

Po tem merilu delimo države predvsem po upravnem – pravnem položaju in značaju šefa države. Poglavitna značilnost republike je v tem da je:

- 1.1. predsednik republike je voljen
- 1.2. voljen je za določen čas
- 1.3. politično je odgovoren

Pri nas volimo predsednika republike za 5 let, ustavni sodniki pa imajo mandat 9 let. Ena bistvenih značilnosti republike je, da je **predsednik republike politično odgovoren**. To pomeni, da ga državni zbor lahko obtoži pred ustavnim sodiščem zaradi kršitve ustave, ali hujše kršitve zakonov in ga lahko razreši z 2/3 večino ustavnih sodnikov, torej 6 od 9 (ustavna obtožba predsednika republike). Ustavno sodišče lahko tudi suspendira predsednika do odločitve o vsebini ustavne obtožnice torej mu vzame pravico opravljanja dolžnosti.

Demokratičnost Slovenije se kaže predvsem po pravicah in svoboščinah človeka in državljana, katere ustava zagotavlja in jih varuje (tudi obema narodnima skupnostima in njunim pripadnikom). Tu gre predvsem za široko možnost uporabe referendum, pravici do peticije in zakonodajni iniciativi.

Zakone predlagajo vlada in poslanci. Tudi volilci imajo pravico do zakonodajne pobude (5000 volilcev lahko predlaga državnemu zboru sprejem nekega zakona).

2. člen Slovenija je pravna in socialna država

Pojem pravna država se je oblikoval ob koncu 18. stoletja na podlagi tedaj sprejetih prvih pisanih ustav (ameriška in normativno prvih francoskih ustav). Pravna država se je razvila iz odpora zoper dotedanje absolutne monarhije kot policijske države, katerih organi so odločali tudi

o svoboščinah in pravicah posameznikov zgolj po svoji presoji in volji, ne da bi bilo njihovo delovanje in odločanje vnaprej urejeno in predpisano s pravnimi akti. Običajno pravno državo opredeljujemo kot državo organizirano in delujočo po načelu zakonitosti. Po tem načelu imajo državni organi samo tiste pristojnosti, ki jim jih priznava pravni red, predvsem pa ustava in zakon. Zlasti je to poudarjeno za upravne organe in sodišča, ki odločajo o pravicah in dolžnosti pravnih subjektov, med njimi še posebej fizičnih oseb. Pravna država je tista, ki priznava in zagotavlja pravice in svoboščine človeka in državljana, na podlagi katerih je tudi sama ustrezno urejena in organizirana. Ena od značilnosti pravne države je tudi pravna ureditev razmerij med državnimi organi, parlamentom, vlado in sodišči. Razmerja med temi organi so praviloma urejena po načelu delitve oblasti. V pravni državi je državna oblast omejena in deljena. Omejena je navzven – nasproti državljanom, deljena pa zlasti med temeljnimi državnimi organi.

Pojem socialna država. Začetki socialne države segajo v čas po 1. svetovni vojni, ko so bile z nekaterimi sedanjimi ustavami (Weimarska 1919) uvedene prve gospodarske in socialne pravice. Uvedba teh pravic je bila pogojena z zlomom dotedanjega liberalnega kapitalizma in je tako izhajala iz spoznanja o potrebi po državnih posegih na vseh temeljnih družbenih področjih, katera so bila do tedaj bolj ali manj prepuščena trgu in s tem tudi njegovi stihiji. Po 2. svetovni vojni so številne ustave uvedle še druge gospodarske in socialne pravice, tako da se je na njihovi podlagi postopoma izoblikovala socialna država. Nekaterе države so že po svojih ustavah opredeljene kot socialne države (Italija, Nemčija, Slovenija...)

Socialno državo pojmuje kot sistem državnih posegov (intervencij) predvsem na področju dela, lastništva in socialne varnosti, vse pogosteje pa tudi na področje varovanja okolja (ekologija).

Sestavine socialne države:

- 2.1. Področje dela; je pravno urejeno z zakonodajo (delovna področja, varstvo pri delu, zdravstveno zavarovanje, delovni pogoji, kolektivne pogodbe – pri sklepanju teh sodeluje država)
- 2.2. Področje lastništva; omejitve lastnine, lastniški maksimum. Imamo tri funkcije lastnine: socialna, sociološka in gospodarska.
- 2.3. Področje socialne varnosti; zdravstveno in pokojninsko zavarovanje, varstvo otrok, problematika brezposelnosti, solidarnostna stanovanja, stanovanjska politika.

3. **člen Slovenija je država vseh svojih državljanek in državljanov** Slovenija je opredeljena in organizirana po državljanškem načelu. Slovenija temelji na pravici slovenskega naroda do samoodločanja. Po tem besedilu je Slovenija opredeljena kot državljanška in nacionalna država.

Ljudstvo je nosilec oblasti. Ljudstvo je skupnost državljanek in državljanov neke države. Oblast je družbena moč, priznana po pravnem redu predvsem z ustavo in zakoni. Družbeno moč razumemo kot zmožnost posameznika, skupine ali organizacije – predvsem države, vsiliti svojo voljo nasproti drugemu posamezniku, skupini ali organizaciji. Oblast je samo tista moč ki je pravno priznana.

3.1. Neposredne oblike odločanja so:

- 3.1.1. referendum (zakonodajni, ustavodajni)
- 3.1.2. pravica do zakonodajne pobude ali iniciative

- 3.1.3. pravica do peticije
- 3.2. **Posredne oblike odločanja so:**
- 3.2.1. volitve državnih organov (volitve v državni zbor, volitve v državni svet, volitve predsednika republike).
- 3.2.2. lokalne volitve (volitve v občinske in mestne svete, volitve za župana)
- 3.3. **Načelo delitve oblasti je eno temeljnih načel pravne ureditve države.** To pomeni, da ima vsaka država ustrezne temeljne državne organe. To so parlament, vlada in sodišče. Odnosi med temeljnimi državnimi organi pa so po različnih ustavah različno urejeni. Prevladujeta dva temeljna načela:
- 3.3.1. Načelo delitve oblasti; na tem načelu temeljita predvsem predsedniški in parlamentarni sistem
- 3.3.2. načelo enotnosti oblasti; na tem načelu pa temelji skupščinski sistem

Poglavitne značilnosti predsedniškega sistema:

V delitvi oblasti med parlamentom (kongresom) in predsednikom države (republike), prvim kot nosilcem zakonodajne drugim pa kot nosilcem izvršilne oblasti. Klasični predsedniški sistem poznajo v ZDA. V skladu z načelom delitve oblasti zakone sprejema kongres, veljati pa začnejo ko jih podpiše in objavi predsednik teh držav. Predsednik lahko zavrne podpis zakona in s tem prepreči njegovo veljavo in uveljavitev. Ima pravico do odložitvenega ali suspenzivnega veta.

Če pa kongres po svojih obeh domovih (zborih) zakon sprejme z 2/3 večino glasov vseh svojih članov, je predsednik dolžan tak zakon podpisati in s tem uveljaviti. V teh državah člane vlade (ministre) imenuje predsednik toda v soglasju s kongresom (z obema domoma).

Predsednika ne voli kongres ampak državljani. Predsednika teh držav volijo neposredno državljani.

Parlamentarni sistem

Je najbolj razširjena oblika državne oblasti. V parlamentarnih sistemih je načelo delitve oblasti manj dosledno izvedeno in uveljavljeno. Poglavitne značilnosti tega sistema so:

Parlament (državni zbor) je nosilec zakonodajne oblasti, vlada pa je nosilka izvršilne oblasti, pri čemer je vlada politično odvisna od parlamenta. Parlament sodeluje pri oblikovanju vlade. Politična odvisnost vlade od parlamenta se izraža predvsem v tem, da mora vlada pridobiti večinsko podporo v parlamentu in da ji parlament lahko izreče nezaupnico. Klasični predstavnik parlamentarnega sistema je Velika Britanija.

Sicer pa v parlamentarnih državah praviloma predsednika vlade imenuje šef države (predsednik republike, monarh), člane vlade (ministre) pa imenuje monarh na predlog predsednika vlade, nakar se tako oblikovana vlada skupaj s svojim programom predstavi v

parlamentu in če v njem dobi podporo, lahko začne delovati. Poznamo pa tudi drugačne načine oblikovanja vlade v državah s parlamentarnim sistemom (tudi v Sloveniji).

4. **člen Slovenija je ozemeljsko enotna in nedeljiva država.** Države delimo po različnih načelih in merilih med drugimi tudi po državni ureditvi in sicer na enotne (unitarne) in sestavljene.
 - 4.1. Enotne države so tiste, ki nimajo v svoji sestavi posebnih enot katere imajo ustavno-pravni položaj in značaj držav. Enotna država ni navznoter razširjena še v neke druge državne oblike organiziranosti.
 - 4.2. Sestavljena država pa je država, ki ima v svojem okviru posebne enote z ustavno-pravnim položajem in značajem držav. V tem pomenu uvrščamo v sestavljene države federacije in konfederacije. Federacija je zvezna država, sestavljena iz več držav, v preteklosti pri nas republik. Konfederacija pa je zveza večih držav. Slovenija je že zaradi svoje majhnosti in zaradi enonacionalne strukture, enotna ali unitarna država.
 - 4.3. Nedeljiva država je država katere oblast se razteza na njeno celotno ozemlje in katera oblast ni nikomur omejena in nikomur podrejena.
 - 4.4. V nadaljevanju ustava določa , da Slovenija na svojem ozemlju varuje človekove pravice in temeljne svoboščine. Ta določba ima izrazito naravno-pravno naravo po kateri država razglašča in varuje varuje pravice in svoboščine. V okviru te določbe ustava predpisuje, da država skrbi za avtohtone (izvirne) slovenske narodne manjšine v sosednjih državah, kot tudi za slovenske izseljence in zdomce, ter pospešuje njihove stike z domovino. Ustava tudi predvideva, da Slovenci brez slovenskega državljanstva lahko uživajo v Sloveniji posebne pravice in ugodnosti določene z zakonom (pri vpisu na šole, pri pridobivanju štipendij, pri zaposlovanju), da torej niso obravnani kot tujci.
 - 4.5. Tudi Slovenija ima ustrezne državne simbole (grb, zastavo in himno). Zastava Slovenije kot države je bela, modra in rdeča slovenska narodna zastava z državnim grbom.Barve zastave so v uporabi že od leta 1848.
 - 4.6. država in verske skupnosti so ločene, zato rečemo da je Slovenija tudi laična država. Verske skupnosti so med seboj enakopravne. Njihovo delovanje je svobodno. Ločenost države in verskih skupnosti je v tem, da verske skupnosti ne morejo opravljati javnih funkcij iz pristojnosti državnih organov:
 - 4.6.1. ne morejo voditi matičnih knjig
 - 4.6.2. ne morejo sklepati civilnih zakonskih skupnosti (zakonska skupnost se sklepa pred pristojnim državnim organom).
5. **9.člen splošne ustavne določbe pravi, da je v Sloveniji zagotovljena lokalna samouprava.** Državo z lokalno samoupravo imenujemo decentralizirana država. Državljanstvo določa zakon. Državljanstvo je pravno razmerje med državljanom in državo z ustreznimi medsebojnimi pravicami in dolžnostmi.
6. **Po splošnih ustavnih določbah je Slovenija:**
 - 6.1. demokratična republika
 - 6.2. pravna in socialna država

- 6.3. nacionalna država z ljudsko suverenostjo (ljudstvo je nosilec oblasti)
- 6.4. parlamentarna država temelječa na načelu delitve oblasti
- 6.5. laična država
- 6.6. decentralizirana